

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ НА ПІДСТАВІ УГОД

Якименко Оксана Сергіївна, студентка 2-го курсу навчально-наукового інституту №1 Національної академії внутрішніх справ.

Науковий керівник: доцент кафедри досудового розслідування навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук **Кулик Марина Йосипівна**.

Інституту кримінального провадження на підставі угод, який став новелою Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) 2012 року, є одним із прогресивних положень та активно реалізується у правозастосовчій діяльності.

У кримінальному провадженні можуть бути укладені такі види угод:

- 1) угода про примирення між потерпілим та підозрюваним чи обвинуваченим;
- 2) угода між прокурором та підозрюваним чи обвинуваченим про визнання винуватості [1, ст.468].

Вказані види угод відрізняються процесуальним порядком їх застосування, процедурою ініціювання, змістом та наслідками, що настають після досягнення домовленості у кримінальному провадженні. Однак угоди про примирення та визнання винуватості об'єднані спільною метою – спрощення процедури розгляду певної категорії кримінальних проваджень, скорочення загальних процесуальних строків розгляду справи та сприяння економії бюджетних витрат на проведення кримінального судочинства завдяки нездійсненню досудового розслідування та судового провадження у загальному порядку, відповідно до КПК України [2, с. 170].

Угода про примирення, відповідно до ч. 1 ст. 469 КПК України, може бути укладена за ініціативою потерпілого, підозрюваного чи обвинуваченого. Водночас можуть залучатися фахівці з цієї справи (медіатори), які допомагають консультаціями обом сторонам угоди домовитись та скласти проект угоди.

Під медіацією розуміють діяльність уповноваженої особи (медіатора) щодо врегулювання спорів, яка здійснюється в ході переговорів сторін кримінально-правового конфлікту про мету укладання між ними мирової угоди [3, с. 54].

Запровадження інституту медіації в кримінальному процесі потребує подальшого законодавчого врегулювання з уточненням порядку та підстав їх участі в кримінальному процесі (наприклад, в Польщі участь медіатора допускається у справах про умисні злочини, що передбачають максимальне покарання у вигляді позбавлення волі до п'яти років, а також в усіх злочинах, учинених з необережності) [4, с. 13].

Важливим є положення, що стосується провадження щодо кількох осіб. У разі, якщо згода на укладення угоди досягнута не з усіма підозрюваними чи обвинуваченими, її можна буде підписати з одним (кількома) з них.

Суд може відмовити у затвердженні угоди й у разі, якщо кримінальне правопорушення є тяжчим, ніж те, щодо якого передбачена можливість укладення угоди, або очевидно, що обвинувачений не зможе виконати взяті на себе за угодою зобов'язання.

Інший різновид кримінального провадження на підставі угод – укладання угоди між прокурором і підозрюваним чи обвинуваченим про визнання винуватості, але лише в разі, якщо в процесі немає потерпілого. Процесуальний порядок її реалізації подібний до укладання угоди про примирення, однак має певні особливості.

Якщо не досягнуто згоди щодо укладення угоди, факт її ініціювання та заяви, що зроблені з метою її досягнення, не можуть розглядатися як відмова від обвинувачення

або як визнання своєї винуватості. Це важлива гарантія для сторони захисту, яку повинен враховувати суд, що розглядає справу [5, с. 15].

Важливим є додержання основних вимог щодо змісту угоди про визнання винуватості (ст. 472 КПК). У тексті угоди обов'язково вказують її сторони, наводять формулювання підозри чи обвинувачення та його правову кваліфікацію із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність, визнання підозрюваним чи обвинуваченим своєї винуватості у вчиненні кримінального правопорушення, обов'язки підозрюваного чи обвинуваченого щодо співпраці у викритті кримінального правопорушення, яке вчинила інша особа (якщо відповідні домовленості існують), узгоджене покарання та згода підозрюваного, обвинуваченого на його призначення або на призначення покарання та звільнення від його відбування з випробуванням, наслідки укладення та затвердження угоди, наслідки невиконання угоди.

Багато, щоб укладання угод відбувалось за умови повноцінного забезпечення права на юридичну допомогу, тобто за участю захисника підозрюваного чи обвинуваченого. Особливо це стосується укладення угоди про визнання винуватості, адже підозрюваний чи обвинувачений, укладаючи таку угоду, беззастережно визнає свою вину і погоджується на призначення певного виду покарання. Він у такий спосіб відмовляється від свого права на судовий розгляд його справи, під час якого прокурор має довести його винуватість. До того ж сторона захисту надалі втрачає право на апеляційне та касаційне оскарження ухваленного вироку (за певними винятками, про які йдеться нижче). А прокурор, уклавши угоду, звільняється від обов'язку проводити повноцінне розслідування та доказувати винуватість підозрюваного чи обвинуваченого у суді.

З огляду на роз'яснення Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, міра покарання, яку узгодили сторони, має бути визначена в межах загальних засад призначення покарання, передбачених КК України. Інакше кажучи, унаслідок укладення угоди про визнання винуватості особі може бути призначене покарання лише в тих самих межах і за тими самими правилами, якими б керувався суд, призначаючи їй покарання за результатами повного кримінального провадження [6].

Отже, кримінальне провадження на підставі угод в Україні є новелою.

На нашу думку, запровадження інституту угод у кримінальному провадженні є позитивним моментом, оскільки недоцільно здійснювати провадження по справі, фактичні обставини якої, ані підозрюваним чи обвинуваченим, ані потерпілим не оспорюються та визнаються. Окрім того, обвинувачений не усуває шкідливих наслідків вчинення інших діянь. Особа лише полегшує обвинуваченню притягнення «себе» до відповідальності за вчинення певних злочинів, за що отримує від нього щось на зразок «індульгенції» за інші злочини.

Провадження на підставі угод має важливе значення в кримінальному провадженні, тому що сприяє економії процесуального часу та державних коштів.

Інститут угод повинен вдосконалити кримінальне провадження, забезпечивши швидке відновлення прав потерпілого й підвищивши ефективність розслідування злочинів.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013
2. Новак Р. В. Кримінальне провадження на підставі угод в Україні: дис. к-та юр. наук: спец. 12.00.09 / Р. В. Новак. – Харків, 2015. – 214 с.
3. Попаденко Е. В. Применение примирительных процедур (медиации) в

уголовном судопроизводстве / Е. В. Попаденко. – М., 2010. – 144 с.

4. Андрушко П. П., М. М. Васюк. Питання призначення покарання на підставі угод (про примирення та визнання винуватості) // Форум права. – 2014. – № 3. – С. 12–15.

5. Слинько С. Угоди в кримінальному провадженні: новела кримінального процесуального законодавства / С. Слинько [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sud.ua/blog/2014/02/15/60561-ygodi-v-krimnalnomu-provadhenn-novela-krimnalnogo-protseynalnogo-zakonodavstva>.

6. Про деякі питання здійснення кримінального провадження на підставі угод: лист Вищого Спеціалізованого Суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 15 листопада 2012 р. №223–1679/0/4–12.